

⁵ Історія Русів. Пер. з рос. мови І. Драча. — К., 1991. — С. 296.

⁶ Етимологічний словник української мови. Т. 1. — К., 1982. — С. 464.

⁷ Лазаревскій А. Очерки малоросійських фамилій. Матеріали для історії общества вь XVII и XVIII вв., собираемыя А. М. Лазаревским // Русскій Архивъ. — 1875. — Кн. 4. — С. 444.

⁸ Там же. — С. 445.

⁹ Модзалевскій В. Л. Малоросійский Родословникъ. — Т. 1. — А-Д. — К., 1908. — С. 242.

¹⁰ Лазаревскій А. Очерки малоросійських фамилій... — С. 445.

¹¹ Там же.

¹² Воропай О. Звичаї нашого народу. — К., 1993. — С. 258.

Матвій Номис

КРАШАНКИ В СТАРОВИНУ

В “Очеркахъ Малор. Фамилій” О. М. Лазаревського (“Русскій Архивъ” 1875 року, книга 4-а, с. 444), в оповіді про сварку Йосипа Гамалії зі священником Кантаровським, згадуються, між іншим, такі слова Гамалії: “а на воскресенських празниках — яйцями вареними рядки били і ті ж рядки разом їли”. У примітці до тих слів Гамалії дається й пояснення Кантаровського: “На воскресенських празників рядків з ним не бив, а бив яйця червоні”.

Автор “Очерков” робить тут пояснення: “Биття рядків яець становило, певно, якийсь звичай, що про нього тепер ми нічого не знаємо”.

Може, сам автор, або хто інший, пізніше вияснив діло з тими рядками; як воно не є, вважаю не зайвим, на всякий випадок, розказати про те, як у зарізьких палестинах у часи мого дитинства (у 20-х і 30-х роках) бавились на Великдень (головним чином, у перший день) яйцями.

Яйця на Великдень повсякденно були: крашанки (фарбовані в кірку — червоні, в бразолію — темно-сині з особливим одлиском, і в жовтвило — жовті); найбільш було червоних*, потім бразолійних, і найменше — жовтих. Крашанки не завжди варилися дуже круто, а білі, дуже круто зварені, завжди. Бавилися яйцями двома способами:

1) навбитки (і тепер ще не вийшло воно з ужитку) тільки фарбованими яйцями, а найбільше — червоними, і 2) в котючки (тепер мало уже вони згадуються) — крашанками (але круто звареними) і білими (від довгої гри яйця стають м'якими, мов м'ячики). На рівному місці (наприклад, на витоптаній стежці) один ставить своє яйце, а другий з певної відстані швидко покотить своє, і якщо зачепить яйце супротивника, — бере його собі, а як ні — програв своє... Якщо рядки Кантаровського те ж самісіньке, що й котючки, то при рядкові Кантаровського мусило бути щось ніби кін, та в котючках я кону не пам'ятаю, здається, в котючці завжди грали один на один.

* Кольору сонця, світла, радості, життя (прим. упор.) — Пор. в Олекси Воропая (к. 30-х—40-і рр. XX ст.): “...фарбують у червоний, жовтий, синій, зелений і золотистий кольори (...). Найбільше готують червоних крашанок. Не годиться робити чорних...”